

Nr 5.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om kronans förmånsrätt för avdikningslån m. m.; given Stockholms slott den 21 december 1928.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om kronans förmånsrätt för avdikningslån; samt
- 2) lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 november 1912 om avlösning av vissa frälseräntor.

GUSTAF.

Georg Bissmark.

F ö r s l a g
till
L a g
om kronans förmånsrätt för avdikningslån.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Då lån från statens avdikningslånefond (avdikningslån) utbetalats eller, där lånebeloppet ej utbetalats på en gång, då första utbetalningen ägt rum, skall ofördröjligen till domaren å landet och rätten i stad överlämnas uppgift om lånet samt å den eller de fastigheter, för vilka lånet beviljats.

Har sedermera i fråga om det torrlägningsföretag, för vars utförande lånet beviljats, beslut meddelats, varigenom fastighet, som upptagits i uppgiften, uteslutits från delaktighet i företaget, eller befinner, vid prövning av fråga om fördelning av avdikningslån, att fastighet, som nu sagts, icke har sådan delaktighet eller har beslut meddelats om indragande av lånet eller om återfordrande av lånet eller utbetald del därav, skall ofördröjligen till domaren eller rätten lämnas uppgift därom.

2 §.

Sedan beslut meddelats om ordningen för lånets återbetalning samt, där flera fastigheter skola ansvara för återbetalningen, om lånets fördelning å dessa fastigheter, äger kronan för de årliga avbetalnings- och räntebelopp, som sålunda bestämts, lika rätt i fastighet, vilken lånet blivit påfört, som för avgäld av fast egendom, varom i 17 kap. 6 § handelsbalken sägs.

3 §.

Då beslut, som i 2 § avses, vunnit laga kraft, skall om de årliga avbetalnings- och räntebeloppen samt, sedan lånet blivit till fullo betalt, därom ofördröjligen lämnas uppgift till domaren eller rätten.

4 §.

Uppgift, som lämnats jämlikt 1 eller 3 §, skall införas i in-teckningsprotokollet å landet å nästa rättegångsdag under lagtima ting och i stad å nästa rättegångsdag för in-teckningsärenden ävensom anmärkas i in-tecknings- eller fastighetsboken.

5 §.

Visar vid rätten ägare av fastighet, beträffande vilken anteckning om lån gjorts i in-tecknings- eller fastighetsbok, att ändring skett i förhållande som framgår av boken eller att han vunnit befrielse från delaktighet i företaget i därför tidigare stadgad ordning eller att han till fullo betalt på fastigheten belöpande andel i lånet, varde anteckning därom gjord såsom i 4 § sägs.

6 §.

1 mom. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1929, då kungörelsen den 13 juni 1845 (nr 20 s. 1) angående sättet för återbetalningen av lån utav allmänna medel till korporationer eller menigheter för beredande av odlingsföretag medelst utdikningar eller vattenavtappningar ävensom kungörelsen den 3 november 1848 (nr 49 s. 2) angående sättet för återbetalningen av lån utav allmänna medel för beredande av odlingsföretag samt förordningen den 20 juli 1855 (nr 82 s. 2) angående kronans rätt vid återbetalning av lån, som blivit i jordebok antecknade, jämte de särskilda stadganden, som innefatta ändring i eller tillägg till någon av dessa författningar, skola upphöra att gälla.

2 mom. Om vid tiden för denna lags ikraftträdande kronan har fordran för lån från odlings- eller avdikningslånefonden, vilket ej blivit antecknat i jordeboken, skall för den fordran förmånsrätt, som i 2 § sägs, uppkomma vid lagens ikraftträdande eller, därest beslut om lånets återbetalning och fördelning då ännu ej meddelats, när så sker.

3 mom. Vad den nya lagen stadgar om lämnande av uppgift till domaren eller rätten samt om anteckning i in-teckningsprotokollet och i in-tecknings- eller fastighetsboken skall äga tillämpning jämväl beträffande lån, som utbetalats före lagens trädande i kraft, därest sålunda föreskriven åtgärd icke vidtagits på grund av förut gällande bestämmelser. Därvid skall iakttagas, att uppgift, som skulle hava meddelats före den 1 juli 1929, om lagen då varit gällande, skall lämnas omedelbart efter ikraftträdandet.

Förslag
till
Lag
om ändring i vissa delar av lagen den 8 november 1912 (nr 277) om av-
lösning av vissa frälseräntor.

Härigenom förordnas, att 4, 10, 13—15 och 18 §§ i lagen den 8 november 1912 om avlösning av vissa frälseräntor skola, 4, 10, 14 och 15 §§ i nedan angivna delar, erhålla följande ändrade lydelse:

4 §.

Då ansökning om avlösning av frälseränta inkommit, göre Konungens befallningshavande anmälan därom hos domaren eller rätten i orten; och varde å landet å nästa rättegångsdag under lagtima ting och i stad å nästa rättegångsdag för lagfarts- och inteckningsärenden anteckning om ansökningen införd i lagfarts- och inteckningsprotokollen.

Konungens befallningshavande — — — — — prövning av ansökningen.

10 §.

Är — — — — — äga rum.

Har ansökning avslagits, skall, när beslutet vunnit laga kraft, Konungens befallningshavande eller, där beslutet meddelats av högre myndighet, vederbörande föredragande göra anmälan om beslutet hos domaren eller rätten.

13 §.

För de årliga avbetalnings- och räntebelopp, som jämlikt 11 § bestämts, åtnjute statsverket lika rätt i den fastighet, från vilken frälseräntan utgått, som för avgäld av fast egendom, varom i 17 kap. 6 § handelsbalken sägs.

14 §.

Sedan utslag, som i 11 § omförmäles, vunnit laga kraft, låte Konungens befallningshavande införa meddelande om utslaget i länskungörelserna; insände ock till domaren eller rätten i orten anmälan ej mindre om frälseräntans upphörande än även om förskottet samt de årliga avbetalnings- och räntebeloppen; och varde å landet å nästa rättegångsdag under lagtima ting samt i stad å nästa rättegångsdag för lagfarts- och inteckningsärenden anteckning om räntans upphörande gjord i lagfarts- och inteckningsprotokollen samt anteckning om förskottet och vad därtill hör införd i inteckningsprotokollet.

När — — — — — sagts.

15 §.

Konungens befallningshavande utbetale vid början av det kalenderår, från och med vilket frälseräntan enligt laga kraftägande utslag upphör att utgå, ersättningen till frälseräntans ägare. Besväras räntan av sökt eller beviljad in-teckning eller kan den jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken häfta för ogulden köpeskillning, skall dock vad om fördelning av köpeskillning för utmät-ningsvis såld fast egendom är stadgat äga motsvarande tillämpning, med iakt-tagande att fördelningen verkställas av Konungens befallningshavande, ändå att den fastighet, av vilken räntan utgått, hör till stad. Kallelse till sam-manträde för ersättningens fördelning skall genom Konungens befallnings-havandes försorg med posten sändas till kända innehavare av fordringar, för vilka räntan svarar, samt, om innehavare av dylik fordran är okänd, införas i allmänna tidningarna och tidning inom orten minst fjorton dagar före sam-manträdet.

Innehades — — — — — förfaras.

Uppstår — — — — — berättigad till ersättningen.

18 §.

Där enligt denna lag anteckning skall göras i lagfarts- eller in-tecknings-protokollet, varde anteckningen jämväl införd i vederbörlig fastighetsbok.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1929.

Har vid tiden för lagens ikraftträdande statsverket fordran för förskott, som ej blivit antecknat i jordeboken, skall sådan fordran, sedan lagen trätt i kraft, äga förmånsrätt, som i 13 § sägs.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 26 oktober 1928.*

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDBLAD, BO-
RELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och jordbruksdepar-
tamenten anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bissmark:

*Kammar-
kollegium.*

»I skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 februari 1922 har kammarkollegium
anfört bl. a. följande:

Genom kungörelse den 13 juni 1845 angående sättet för återbetalningen av lån
utav allmänna medel till korporationer eller menigheter för beredande av odlings-
företag medelst utdikningar eller vattenavtappningar vore stadgat att, sedan
den låneandel, för vars återgåldande varje betalningsskyldigt hemman skulle
ansvara, samt den summa, som i följd därav skulle till skuldens jämte den utfästa
räntans fulla likviderande för varje hemman årligen erläggas, blivit bestämd, det
sammanlagda avbetalnings- och räntebeloppet skulle från och med det år, då
betalningsskyldigheten vidtog, under särskild rubrik, med utsättande av det
sista året, då betalningen skulle utgå, såsom ett hemmanet under sålunda bestämt
antal år åliggande allmänt onus antecknas i jordeboken och å debetsedeln för
varje år upptagas, samt av kronobetjäningen uppbäras, i lantränteriet insättas
och såsom andra till riksgäldskontoret ingående medel särskilt redovisas.

Genom kungörelsen den 3 november 1848 angående sättet för återbetalningen
av lån utav allmänna medel för beredande av odlingsföretag blev detta förfarings-
sätt angående återbetalningen av dylika lån utsträckt till de lån, som meddelades
åt enskilda personer.

Med anledning därav att inom lagskipningen den mening gjort sig gällande, att
i ovan berörda kungörelser föreskrivna anteckning i jordebok icke gåve staten
bättre rätt än som i 17 kapitlet 16 § handelsbalken omförmäles, stadgades i för-
ordningen den 20 juli 1855 angående kronans rätt vid återbetalning av lån, som
blivit i jordebok antecknade, att då lån utav allmänna medel för beredande av
odlingsföretag medelst utdikningar eller vattenavtappningar, likmätigt kungö-
relserna den 13 juni 1845 och den 3 november 1848, blivit i jordeboken antecknat,
kronan ägde för de årliga avbetalnings- och räntebeloppen lika rätt i det hem-
man, vilket lånet blivit påfört, som för annan avgäld eller ränta av fast egen-
dom, efter ty i 17 kapitlet 6 § handelsbalken sägs.

De sålunda meddelade bestämmelserna om sättet för återbetalning av odlings-
lån och om den kronan tillkommande förmånsrätt vid återbetalning av dessa
lån vore i huvudsak ännu gällande. Under tidernas lopp hade emellertid anled-
ning förekommit till en del ändringar i och tillägg till berörda bestämmelser.

Den omständighet att i ovan omförmälda kungörelser likasom i de den 14 juni 1901 utfärdade villkor för lån från odlingslånefonden förutsattes, att lånemedlen skulle fördelas å hemmanen, och den tolkning, som vederbörande myndigheter i förelupna fall beträffande fördelning av odlingslån givit åt ordet hemman, föranledde 1913 års riksdag på grund av väckt motion att i skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 maj samma år anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag dels till sådan ändring i avfattningen av bestämmelserna angående fördelning av odlingslån, att betalningsansvaret för dylika lån skulle utslås direkt å samtliga fastigheter — hemman, hemmansdelar och lägenheter — vilka med tillhjälp av lånemedlen förbättrats, dels ock till de ändringar i andra författningar, som därav kunde påkallas.

Med anledning av denna riksdagens skrivelse hördes, bland andra myndigheter, kammarkollegium, som i utlåtande den 24 april 1914 biträdde den av riksdagen uttalade mening. Kollegium anförde bland annat följande. Någon tvekan borde ej råda därom, att gällande bestämmelser om odlingslåns fördelning medgäve lånens utslående, förutom å hemman, jämväl å hemmansdelar och i jordeboken upptagna självständiga lägenheter. På grund av vad som förekommit vid den i anledning av riksdagens berörda skrivelse i frågan förebragta utredning syntes emellertid ett förtydligande av författningarna i den av riksdagen angivna riktning lämpligen böra vidtagas. Härvid mötte då till en början frågan, vilka avsöndrade lägenheter borde kunna godtagas såsom betalningsansvariga för odlingslån. Beträffande de i jordeboken antecknade avsöndringarna syntes någon tvekan härutinnan ej hava förekommit hos de länsstyrelser, som redan tillämpat den av riksdagen förordade lånefördelningen. Men fördelningen borde kunna utsträckas även till andra avsöndringar. Enligt den ursprungliga lydelsen av 26 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring, vilken lag trätt i kraft den 1 januari 1897, skulle alla för alltid avsöndrade lägenheter, å vilka fastställelse enligt lagen meddelades, antecknas i kronans jordebok. Genom lag den 13 juni 1908 hade häri gjorts den ändring, att sådan lägenhet skulle, därest fastställelsen meddelades efter det jordregister upplagts för den ort, lägenheten tillhörde, införas i jordregistret och sålunda ej antecknas i jordeboken. Dessa senare avsöndringar borde givetvis i förevarande avseende likställas med de i jordeboken antecknade. Beträffande avsöndringar, som skett före den 1 januari 1897, hade allenast sådana blivit antecknade i jordeboken, för vilka avgäld fastställdes enligt äldre författningar om jordavsöndring eller vilka, utan att sådan fastställelse ägt rum, varit föremål för avgäldsbestämmande enligt lagen den 25 maj 1905 rörande avgäld från avsöndrad lägenhet. Härförutom hade emellertid före den 1 januari 1897 upplåtna, i jordeboken icke antecknade avsöndringar i stor utsträckning blivit föremål för lagfart. Då enligt grunderna för § 7 i förordningen angående jordregister den 13 juni 1908 jämväl avsöndringar av sistberörda slag skulle införas i jordregistret, borde även dessa i förevarande avseende likställas med i jordeboken antecknade avsöndringar. Ehuru sålunda den omständighet, att en avsöndrad lägenhet icke blivit antecknad i jordeboken, ej i och för sig borde utgöra hinder för att andel i odlingslån påfördes lägenheten, syntes dock, med avseende å grunderna för omförmälda förordning den 20 juli 1855, varigenom kronan fått sig tillförsäkrad viss förmånsrätt för oguldet odlingslån, vid fördelning av sådant lån böra tillses, att avsöndrad lägenhet, å vilken lades betalningsskyldighet för andel i lånet, bleve, där sådant tillförne ej ägt rum, antecknad i jordeboken i sammanhang med det antecknande av lånet, som förutsattes i sagda förordning. Härför mötte ur kameral synpunkt ej något hinder, under förutsättning dock, att lägenheten vid tiden för lånets fördelning fortfarande tillhörde landsbygden. I händelse åter lägenheten, innan beslut om lånefördelningen meddelats, blivit inkorporerad med stad, syntes, med hänsyn därtill att kronans förmånsrätt för

lånet trädde i kraft först i och med dettas antecknande i kronans jordebok och denna ej upptogs stadsjord, någon fördelning å lägenheten icke böra tillstädjas.

Kollegium föreslog därför erforderliga ändringar i vederbörliga författningar. I proposition till 1914 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till lag om sådan ändrad lydelse av förordningen den 20 juli 1855 angående kronans rätt vid återbetalning av lån, som blivit i jordebok antecknade, att i förordningen orden 'det hemman' utbyttes mot 'den fastighet'. Förslaget vann riksdagens godkännande, varefter nämnda förordning enligt lag den 9 oktober 1914, så vitt nu vore fråga, erhöll sin nuvarande lydelse.

Genom kungörelsen samma dag angående tillägg till gällande bestämmelser i fråga om fördelning av odlingslån föreskrefs följande. Vad i kungörelserna den 13 juni 1845 och den 3 november 1848 angående sättet för återbetalningen av lån utav allmänna medel för beredande av odlingsföretag stadgades om odlingslåns fördelning å hemman skulle utsträckas att gälla varje medelst det av lånet understödda företaget förbättrad fastighet — vare sig hemman, hemmansdel, i jordeboken upptagen självständig lägenhet eller för alltid avsöndrad lägenhet — för vilken grunden för delaktigheten i företaget och därmed förenade kostnader blivit i vederbörlig ordning bestämd, med iakttagande, därest fråga vore om avsöndrad lägenhet, att denna antingen blivit fastställd i enlighet med lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring eller ock, där avsöndringen skett enligt äldre författningar om jordavsöndring, fått avgäld sig åsatt eller varit föremål för lagfart. Avsöndrad lägenhet, å vilken enligt vad förut sagts lades betalningsskyldighet för odlingslån, skulle, där sådant tillförne ej ägt rum, antecknas i kronans jordebok. Den för varje betalningsskyldig fastighet bestämda annuiteten skulle såsom ett fastigheten åliggande allmänt onus i jordeboken antecknas, då fråga vore om jordeboksenhet eller andel därav, vid enheten och i fråga om avsöndrad lägenhet vid denna.

I fråga om kronans förmånsrätt till betalning för odlingslån finge anmärkas, att genom lag den 14 juni 1907 upphävdes det företräde, som vid konkurrens mellan kronan och enskild ränteägare tillerkänts kronan. Enär emellertid i lagens övergångsbestämmelser stadgades, att ifråga om fordran, som uppkommit före utgången av december månad 1907, inskränkning ej skedde i den förmånsrätt, som enligt äldre lag kunde tillkomma sådan fordran, kunde för odlingslån, som lämnats innan denna lag trätt i kraft, kronan göra gällande det företräde framför enskild räntetagare, som enligt tidigare lag tillkomme henne.

Den av lagberedningen den 31 december 1907 framlagda andra avdelningen av dess förslag till jordabalk innefattade ett förslag till lag om ändrad lydelse av förenämnda förordningen den 20 juli 1855 innehållande, att det skulle åligga Konungens befallningshavande, att, såvitt anginge egendom, som vore i inteckningsboken upptagen, sedan odlingslån, jämlikt kungörelserna den 13 juni 1845 och den 3 november 1848, blivit i jordebok antecknat, därom så ock angående de årliga avbetalnings- och räntebeloppen ofördröjligen göra anmälan hos domaren i orten, och skulle, när lånet blivit till fulla inbetalt, anmälan ock härom göras efter ty ovan sagts. I motiven till berörda förslag, vilket med vissa ändringar den 8 november 1912 upphöjdes till lag, anförde lagberedningen bland annat följande. Mot grunderna för ett ordnat inskrivningsväsende rörande fast egendom måste det alltid finnas i viss mån stridande, att dylik egendom kunde bliva pant för fordran i annan ordning än genom inskrivning. Att strängt genomföra kravet på inskrivning såsom villkor för panträtt vore dock icke möjligt. I detta sammanhang redogjorde lagberedningen för vissa s. k. tysta förmånsrätter i fast egendom, beträffande vilka det låte tänka sig, att de gjordes beroende av inskrivning. En så genomgripande förändring hade dock syntts icke kunna eller böra ifrågasättas. En annan fråga vore, huruvida icke i fastighetskreditens och omsättningens intresse särskilda åtgärder påkallades i syfte att dylika tysta för-

månsrätter icke skulle lämnas oanmärkta i de urkunder, vilka tjänade till upplysning om gravationer å fast egendom. Behovet därav vore sedan länge tillgodosett i fråga om den sakrätt, som utmätning av fast egendom medförde. I fråga om vissa andra gravationer av ifrågavarande art hade i angivna syfte riksdagen den 7 april 1904 avlåtit skrivelse till Kungl. Maj:t. Riksdagen hade däri anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes taga i övervägande, vilka lagbestämmelser kunde befinnas erforderliga och lämpliga för ernående av det syfte, att av gravationsbevis rörande fastighet måtte kunna erhållas kännedom, huruvida och i vad mån fastigheten häftade för av allmänna medel beviljade odlingslån eller för ersättning av sådan art, varom i 13 kapitlet skiftesstadgan förmäldes. Beredningen hade lika med riksdagen ansett ämnet vara av den stora vikt, att i sammanhang med ifrågasatt omläggning av inskrivningsväsendet tillfälle syntes böra beredas att åt fastighetsboken giva den fullständighet, att av boken och i följd därav jämväl av gravationsbevisen kunde inhämtas upplysning i de av riksdagen anmärkta hänseenden. Detta gällde icke minst om odlingslånen.

I 13 § av lagen den 8 november 1912 om avlösning av vissa frälseräntor vore stadgat, att angående förskott, som av statsmedel lämnades till räntans ersättande, anteckning, på sätt om lån från odlingslånefonden vore stadgat, skulle göras i den jordebok, 'där fastigheten senast blivit införd', samt att statsverket därefter åtnjote för de årliga avbetalnings- och räntebeloppen lika rätt i den fastighet, från vilken frälseräntan utgått, som för avguld av fast egendom, varom i 17 kapitlet 6 § handelsbalken sägs. Vid behandling av förslag till denna lag, vilket lagförslag icke innehölle någon bestämmelse om den jordebok, i vilken berörda anteckning skulle införas, hade lagrådets flesta ledamöter erinrat, att då i förslaget upptagen bestämmelse om förskotts antecknande i jordeboken icke kunde vinna tillämpning med avseende å frälseränta, utgående från fastighet, som genom inkorporering förenats med eller eljest lydde under stad och således icke funnes upptagen i jordeboken, sådan frälseränta vore utesluten från den föreslagna lagens tillämpningsområde. En ledamot hade anfört, att, då även efter skedda inkorporeringar jordeboken komme att äga betydelse med hänsyn till däri förut förda anteckningar om odlingslån eller i förslaget avsett förskott, det syntes icke böra möta hinder att även begagna jordeboken såsom underlag för nya anteckningar av förevarande slag. I anledning härav anförde chefen för justitiedepartementet vid föredragning av lagförslaget i statsrådet den 15 mars 1912, att det syntes önskvärt, att jämväl frälseräntor från berörda fastigheter bleve föremål för lagens tillämpning; och då departementschefen delade den av sistnämnda ledamot i lagrådet uttalade meningen, att under tiden för frälseräntaavlösningen jordeboken utan avsevärd olägenhet kunde få bibehålla sin giltighet i fråga om dylika fastigheter även såvitt anginge nya anteckningar av förevarande slag, hade departementschefen låtit giva det numera i 13 § innefattade stadgandet i ämnet sådan lydelse, att därunder kunde inbegripas anteckning i jordebok, som i övrigt upphört att gälla.

Under senare tid hade förekommit, att låneunderstöd från odlingsfonden beviljats för torrläggning av vattensjuka marker, helt eller delvis tillhörande fastigheter, som tillhört stad, då sådant lån beviljades, eller inkorporerats med stad efter det lån beviljats, men innan beslut om fördelning av återbetalningsskyldigheten för låne-medlen föreläge. Vid meddelande av utslag angående fastställelse å de avbetalnings- och räntebelopp, som för återgåldande till statsverket av dylika lån årligen skulle utgöras för de fastigheter, vilka med tillhjälp av låne-medlen förbättrats, hade av länsstyrelserna tillämpats olika förfaringssätt. Sålunda hade befallningshavanden i Östergötlands län förklarar sig förhindrad fastställa fördelning beträffande sådana i företag av förevarande art ingående fastigheter, vilka vore belägna inom område, som vid den tid, då utslag i berörda hänseende meddelades, tillhörde stad. Befallningshavandena i Göteborgs och Bo-

hus län samt Hallands län hade däremot ansett sig oförhindrade verkställa fördelning av återbetalningsskyldigheten jämväl i fråga om med stad inkorporerade fastigheter.

Förenämnda länsstyrelser hade emellertid förfarit olika jämväl då det gällt anteckning i jordebok om andel i odlingslån, som skolat påvila i stad belägen fastighet. Att befallningshavanden i Östergötlands län vid förut angivna förhållande icke kunnat föranstalta om dylik anteckning vore självfallet. Sådan anteckning hade ej heller befallningshavanden i Göteborgs och Bohus län ansett sig kunna verkställa, enär fastighet, som inkorporerats med stad, uteslutits ur landets jordebok. Däremot hade befallningshavanden i Hallands län under enahanda förhållande verkställt anteckning i jordebok.

Kammaradvokatfiskalsämbetet och t. f. ombudsmannen i statskontoret hade emellertid hos kollegium anfört besvär över länsstyrelsernas ovan omförmälda beslut angående anteckning om odlingslån i jordeboken. Advokatfiskalsämbetet hade ansett, att i fråga om fastighet, som vore belägen inom stad, hinder bort möta för anteckning i jordeboken om den för sådan fastighet fastställda betalningsskyldigheten, och till ämbetets besvär över befallningshavandens i Hallands län i sådant avseende meddelade beslut hade befallningshavanden tillstyrkt bifall. T. f. ombudsmannen i statskontoret hade, då anteckning i jordeboken utgjorde förutsättning för kronans förmånsrätt i vederbörande fastigheter, i besvär över av befallningshavandena i Göteborgs och Bohus län och Östergötlands län i fråga om fördelning för återbetalningen av en del odlingslån meddelade utslag påyrkat lånefördelningarnas antecknande i jordeboken jämväl beträffande fastighet, som blivit inkorporerad med stad.

Kollegium hade, med hänsyn till den föreliggande frågans vikt för det allmänna och saknaden av stadganden, huru i förevarande fall borde förfaras, ansett sig böra hos Kungl. Maj:t göra framställning i ämnet för erhållande av bestämmelser till tryggande av den garanti, staten borde äga i vederbörlig säkerhet för låneunderstödens behöriga återbetalande. Härvid torde böra meddelas, att besvär hos kollegium icke anförts över alla de utslag, i vilka länsstyrelse av ovan angivna anledning ansett sig förhindrad verkställa anteckning i jordebok om odlingslån, som skolat påvila inom stad belägen fastighet. I dylika fall hade kollegium ej haft annan utväg än att låta bero vid länsstyrelsens beslut.

Det kunde synas ligga nära till hands att för ernående av säkerhet jämlikt 17 kapitlet 6 § handelsbalken för odlingslån jämväl i sådan fastighet, som icke funnes upptagen i gällande jordebok, beträffande dylik fastighet tillämpa den anordning, som i 1912 års lag föreskrivits i fråga om förskott av statsmedel vid frälseräntas avlösning. Kollegium vore emellertid av den mening, att ifrågasvarande anordning uppenbart vore otillfredsställande, samt att densamma, jämväl med avseende å nämnda förskott vid frälseräntas avlösning, borde ersättas med lämpligare föreskrifter. Det vore tydligt, att när uppkomsten av statsverkets förmånsrätt i fastigheten anknutits till själva anteckningen i jordeboken, lagstiftaren avsett att i tredje mans intresse ernå någon slags publicitet beträffande denna förmånsrätt. Vid tiden för tillkomsten av 1855 års författning, då samtliga äldre grundskatter ännu utginge, kunde jordeböckerna, som innehölle upplysningar om fastigheternas natur och grundskatter, i viss mån sägas utgöra urkunder, som tjänade till upplysning om gravationer å fast egendom. Med grundskatternas upphörande hade emellertid i nämnda avseende inträtt en avgörande förändring. I det allmänna föreställningssättet torde jordeböckerna allenast framstå såsom urkunder, innehållande upplysningar av väsentligen kameralhistoriskt innehåll, och torde desamma av allmänheten numera huvudsakligen anlitas för erhållande av underrättelse i dylikt avseende. Vore så förhållandet redan med nu gällande jordeböcker, vore det uppenbarligen orimligt att i publicitetssyfte införa anteckningar om ävilande gravationer i den jor-

bok, 'där fastigheten senast blivit införd'. Den, som sökte upplysningar rörande en fastighets gravationer, torde icke komma på den tanken att för sådant ändamål rådfråga äldre, kanske mer än hundraåriga jordeböcker. Och icke blott för den upplysningssökande allmänheten utan även för den, som skulle verkställa jordeboksanteckningen, torde det i åtskilliga fall bliva en vansklighetsfull uppgift att i kammararkivet eller landsarkiven framleta vederbörande jordebok, som, slutligen påträffad, tilläventyrs befunnes utgöra ett halvbränt eller mer eller mindre förmultnat fragment.

Kollegium hölle för sin del före, att inga avgörande invändningar skulle kunna göras mot att, i anslutning till vad som ägde rum beträffande åtskilliga andra förmånsrätter enligt 17 kapitlet 6 § handelsbalken, även i detta fall anknyta förmånsrätten till själva uppkomsten av fordringsrätten eller till det vederbörande myndighets beslut, varigenom innehållet i fordringsrätten blivit närmare bestämt.

Kollegium föresloge alltså, att uppkomsten av nu ifrågavarande förmånsrätt omedelbart anknötes till det beslut av länsstyrelsen, varigenom odlingslånet fördelades och annuiteterna bestämdes för de ifrågakomma fastigheterna. I sammanhang härmed borde i tillämpliga delar liknande bestämmelser stadgas beträffande förskott vid avlösning av frälseränta.

Med åberopande av det sålunda anförda överlämnade collegium förslag till lagar i ämnet, vilka förslag torde få såsom bilagor åtfölja detta protokoll (*Bil. A*).

I infortrat utlåtande över kammarkollegii nu oförmälda framställning anförde statskontoret, som ansåg sig allenast böra yttra sig över framställningen i vad densamma kunde beröra den under statskontorets förvaltning stående odlingslånefondens intressen, följande:

Statskontoret.

Enligt kungörelsen den 9 oktober 1914 angående villkoren för lån från odlingslånefonden skulle beviljat lån av statskontoret utbetalas mot företeende av en till statskontoret eller order ställd, av ämbetsverket godkänd skuldförbindelse, som skulle innefatta vederbörandes åtagande att, intill dess lånet, jämlikt kungörelserna den 13 juni 1845 och den 3 november 1848, blivit fördelat på de fastigheter, vilka skulle ansvara för återbetalningen, och fördelningen vunnit laga kraft samt på föreskrivet sätt antecknats uti jordeboken, ansvara för lånets betalning, varjämte skulle företes av statskontoret godkänd borgen eller annan säkerhet för den avgivna skuldförbindelsens uppfyllande. Sedan lånet mot dylik säkerhet utbetalts av statskontoret, ålåg det vederbörande låntagare att under i förbindelsen stadgade villkor erlagga å lånet förfallande annuiteter. När till odlingsföretag hörande vattenavlednings- och avdikningsarbete sedermera blivit slutligen avsynat och av lantbruksstyrelsen godkänt samt styrelsen härom meddelat statskontoret under rättelse, hade statskontoret att hos vederbörande länsstyrelse göra framställning om lånets fördelning å de fastigheter, vilka skulle ansvara för dess återbetalning, och fastställde i anledning härav länsstyrelsen genom utslag återbetalningsskyldigheten av lånet. Därvid hade det emellertid visat sig, att gällande bestämmelser till tryggande av den säkerhet, staten genom utslagets antecknande i jordeboken borde äga för från fonden beviljat låns behöriga återbetalande, näppeligen kunde anses fullt tillfredsställande. Då nämligen i de av kammarkollegiet angivna fall hinder mötte för dylik anteckning, komme kronan icke i åtnjutande av den kronan eljest beträffande ifrågavarande lån tillförsäkrade förmånsrätt. Statskontoret hade därför måst i dessa fall se till, att den hos ämbetsverket för lånet ställda säkerheten hölles vid makt. Detta

hade dock varit förenat med en del svårigheter med hänsyn till den avsevärt långa lånetiden och då vederbörande låntagare och borgensmän, så snart utslag om återbetalningsskyldigheten meddelats, ansett sig fria från sina till statskontoret gjorda åtaganden. Statskontoret ansåge för den skull i likhet med kammarkollegiet önskvärt, att lämpligare föreskrifter för ändamålet meddelades.

I anledning härav och då statskontoret funne, att kronans rätt till annuiteter genom antagande av kollegiets förslag icke i någon mån förminskades, förordade statskontoret, som icke haft något att erinra mot förslaget, för sin del bifall till detsamma.

Jordabalks-
kommissionen.

Utlåtande i ärendet inhämtades jämväl från den kommission, vilken tillsatts för fortsatt behandling av frågan om revision av jordabalken (jordabalkskommissionen). Kommissionen yttrade beträffande framställningen angående statsverkets rätt vid återbetalning av odlingslån:

Med föreskrifterna i kungörelserna den 13 juni 1845 och den 3 november 1848 om det årliga avbetalnings- och räntebeloppets antecknande i jordeboken hade uppenbarligen åsyftats att på en gång framhålla beloppets egenskap av ett vederbörande hemman åvilande allmänt onus och skapa säkerhet för att samma belopp i fråga om uppbörd och redovisning jämfördes med de övriga onera, som upptoges i jordeboken. Givet vore ju emellertid, att — särskilt sedan genom förordningen den 20 juli 1855 förklarats, att efter odlingslånets antecknande i jordeboken kronan för de årliga avbetalnings- och räntebeloppen ägde förmånsrätt enligt 17 kap. 6 § handelsbalken såsom för annan ränta eller avgäld av fast egendom — antecknandet i jordeboken av dylika lån vid sidan av sin egentliga uppgift haft en viss betydelse såsom ett sätt att bereda enskilda rättsägare säker upplysning såväl om tillvaron av ifrågavarande onus som om dess storlek och varaktighet. Behovet av tillgång till dylik upplysning låge uteslutande till grund för vissa i senare tid tillkomna bestämmelser, meddelade genom lagen den 8 november 1912 om ändrad lydelse av förordningen den 20 juli 1855, genom lagen i samma ämne den 9 oktober 1914, genom kungörelsen den 8 november 1912 om vad i vissa fall skall iakttagas vid utfärdande av gravationsbevis samt genom kungörelsen den 25 februari 1921 med vissa bestämmelser att iakttaga vid utfärdande av gravationsbevis rörande fast egendom med mera. De anteckningar i in-teckningsprotokoll och in-teckningsbok samt i gravationsbevis, som enligt sist berörda bestämmelser skulle äga rum angående odlingslån, förutsatte, likasom kronans rätt till betalning ur vederbörande fastighet, att föreskriven anteckning om odlingslånet skett i jordeboken. Genom särskilda föreskrifter — av innehåll att anmälan om anteckningen i jordeboken samt om de årliga avbetalnings- och räntebeloppen ofördröjligen efter anteckningens verkställande skulle ske hos domaren i orten, att sådan anmälan skulle varda införd i in-teckningsprotokollet å nästa rättegångsdag under lagtima ting ävensom uti in-teckningsboken, samt att förhållande, som sålunda borde antecknas i in-teckningsprotokollet, skulle, så snart anmälan om förhållandet kommit domaren till handa, iakttagas vid utfärdande av gravationsbevis, ändå att anteckning i in-teckningsprotokollet ännu ej skett — hade sörjts för att uppgifter om odlingslån snarast möjligt skulle kunna inflyta i de urkunder, i vilka uppgifter om särskilda fastigheters gravationer i allmänhet plägade sökas. Men för kronans rätt till betalning ur fastighet för odlingslån vore dess antecknande i in-teckningsprotokollet icke något villkor.

Förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning stadgade i § 8, att mantalslängd för stad skulle upptaga gårdarnas och stadsjordarnas num-

mer och namn efter tomte- och jordeboken. Såsom i fastighetsregisterkommitténs år 1911 avgivna betänkande (del II s. 129) meddelades, funnes även tomte- och jordeböcker eller enbart jordeböcker för några städer. Dessa böcker, vilka förmodligen med fastighetsregistrets uppläggande komme ur bruk, syntes emellertid avsedda närmast för städernas enskilda behov och motsvarade på intet sätt jordeboken för landet ('kronans jordebok'). Och för flertalet städer fördes icke — i alla händelser icke numera — någon jordebok. Man kunde därför utan tvekan påstå, att vid lagstiftningen om sättet för återbetalning av lån utav allmänna medel för beredande av odlingsföretag medelst utdikningar eller vattenavledningar lämnats utom räkning, att sådana odlingsföretag kunde beröra till stad hörande jord. Till stöd för ett sådant påstående kunde för övrigt även anföras, att i 1845 och 1848 års kungörelser likasom även i 1855 års förordning enligt dess ursprungliga lydelse såsom beteckning å fast egendom användes endast det i fråga om stadsjord obrukliga ordet 'hemman' ävensom att bestämmelserna om införande i inteckningsprotokoll och inteckningsbok samt i gravationsbevis av uppgifter rörande odlingslån vore avfattade med utslutande hänsyn till förhållandena å landet. En lagstiftning till tryggnad av kronans rätt till återbetalning av lån för odlingsföretag inom städernas icke planlagda områden hade måhända tidigare icke varit erforderlig men torde numera icke kunna undvikas. Under senare tid hade nämligen förekommit icke så få vattenavledningar, som berört stadsjord, och med hänsyn till den omfattning, vari jord — understundom hela socknar på en gång — överflyttats från land till stad, torde vara att vänta, att vattenavledningar till beredande av odlingsföretag å stadsjord även hädanefter skulle komma till stånd.

Efter att hava erinrat att, på sätt kammarkollegium framhållit, olika praxis tillämpats inom länsstyrelserna beträffande fastställande av återbetalningsskyldighet för odlingslån, som använts för stadsjord berörande vattenavledningsföretag, i ty att än fastställande av återbetalningsskyldighet vägrats, än återbetalningsskyldighet fastställts i avseende å sådan jord, fortsatte jordabalkskommissionen:

Meddelad föreskrift om de årliga avbetalnings- och räntebeloppens antecknande i jordeboken hade i ett fall av sistnämnda beskaffenhet av ortsmyndighet ansetts kunna lämpas till den för vederbörande stad förda jordebok, men i andra liknande fall föranlett anteckning i mantalslängd. Beträffande fastighet, som i senare tid lagts till stad, vore ju en ytterligare utväg tänkbar, nämligen att — i enlighet med vad för motsvarande fall gällde enligt 13 § i lagen den 8 november 1912 om avlösning av vissa frälseräntor — göra anteckningen i den jordebok, där fastigheten senast blivit införd. Av oförmälda utvägar vore enligt kommissionens mening icke någon tillfredsställande. Anteckningar om kronans fordringar och om allmänna onera hade man ej anledning att eftersöka i en sådan förteckning över fastigheter, som en stads särskilda jordebok utgjorde, eller i en mantalslängd, och att, sedan i samband med en fastighets överflyttning från landet till stad förordnande meddelats om fastighetens utslutande ur jordeboken för landet, likväl låta denna jordebok utgöra en lig-gare för anteckningar till och med i fråga om nyinträdda förhållanden rörande fastigheten vore en anordning med så uppenbar egenskap av nödfallsutväg, att den så vitt möjligt icke borde anlitas utan fastmera, där den kommit till tillämpning, sättas ur bruk. Givetvis vore ock angeläget att, därest beträffande stadsjordar en anteckning motsvarande den, som nu skedde i jordeboken för landet, finge anses erforderlig, ordningen därför bleve densamma i alla städer.

Enligt vad kollegium framhållit, utgjorde emellertid anteckningen i en med jordeboken jämförlig offentlig urkund icke en nödvändig förutsättning för uppkomsten av förmånsrätt för en fordran av nu ifrågavarande beskaffenhet. Slutsatsen härav, även den dragen av kollegium, vore, att en särskild ordning för anteckning av odlingslån i vad anginge fastighet i stad icke behövde stadgas samt att den nuvarande föreskriften om odlingslåns antecknande i jordeboken såsom villkor för förmånsrätten för sådant lån kunde upphävas. Det förslag, vartill kollegium sålunda kommit, erbjöde en till synes enkel lösning av den föreliggande lagstiftningsuppgiften och möjliggjorde därjämte en likformighet härutinnan mellan land och stad, som i och för sig finge anses eftersträfvansvärd. Kommissionen, som redan i det föregående uttalat sig om behovet av en ändrad lagstiftning på området, hade också — fränsett övergångsbestämmelsen, till vilken kommissionen ville återkomma — icke någon erinran av större vikt mot vad kollegii förslag innehöle. Men då den nuvarande lagstiftningen i ämnet förefölle kommissionen otillfredsställande ur en annan synpunkt än den, från vilken kollegium behandlat frågan, hade kommissionen trots det föreliggande tillfället att vinna en förbättring på området desto hellre böra begagnas, som den åsyftade bristfälligheten, nämligen saknaden av vederbörlig publicitet för ifrågavarande fordringar, snarast skulle framträda ännu mera i händelse kollegii förslag, enligt vilket anteckningen i jordeboken skulle bortfalla, bleve oförändrat antaget.

Av vissa handlingar rörande fördelning av betalningsskyldigheten för odlingslån, av vilka kommissionen haft tillfälle taga del, hade kommissionen inhämtat, att första utbetalningen av ett beviljat odlingslån ofta ägde rum först omkring ett år från lånets beviljande, samt att i regel ännu ett eller ett par år plögade tilländagå före utbetalningen av sista delen av lånebeloppet, för vilken utbetalning, så framt ej Kungl. Maj:t med avseende å särskilda förhållanden annorlunda förordnat, förutsattes att vattenavlednings- och avdikningsarbetet vore avsynat och godkänt. Efter ytterligare någon — låt vara mindre avsevärd — tid gjorde statskontoret, med bifogande av uträkning å de årliga avbetalnings- och räntebeloppen, hos vederbörande länsstyrelse framställning om lånets fördelning å de fastigheter, vilka skulle ansvara för dess återbetalning. Proceduren för denna fördelning, i vilken procedur plögade ingå infordrande av fördelningsförslag från arbetsdirektion eller lantbruksingenjör jämte föreläggande genom kungörelse i kyrkorna av viss tid för framställande av anmärkningar mot förslaget, kunde kräva en tid av ett år eller mera. Beträffande fördelningsutslaget antecknande i jordeboken syntes förfaras olika i olika län, i det att somligstädes anteckningen i länets och fögderiets exemplar av jordeboken skedde så snart länsstyrelsens utslag vunnit laga kraft gent emot jordägarna, medan på andra håll med denna anteckning syntes få anstå till dess utslaget vunnit laga kraft jämväl gent emot kronan. Huru snart anteckningen i jordeboken kunde efterföljas av anteckning i inteckningsprotokollet berodde givetvis närmast av tingsterminerna; att lånets anmärkande i gravationsbevis kunde förekomma innan det antecknats uti inteckningsprotokollet vore redan omnämnt.

Utginge man från att förmånsrätten för odlingslånet uppkomme med anteckningen i jordeboken — eller, enligt kollegii förslag, med återbetalningsskyldighetens fördelning å de särskilda fastigheterna — kunde man visserligen vara benägen att göra gällande, att då någon mera avsevärd tid icke kunde förflyta från förmånsrättens uppkomst till den tidpunkt, då fordringen kunde anmärkas i gravationsbevis eller då den skulle antecknas i inteckningsprotokoll och intecknings- eller fastighetsbok, det redan vore åtminstone någorlunda nöjaktigt sört för fordringens publicitet. Men utgångspunkten vore mindre riktig. Annuiteterna fastställdes till betalning ur de genom odlings-

företaget förbättrade fastigheterna oberoende av de förändringar i äganderätten till desamma, som kunde hava timat efter lånets beviljande. (Jfr dikningslagen 79 § samt vattenlagen 7 kap. 60 §). Den förmånsrätt, som enligt lagens bokstav uppkomme med anteckningen i jordeboken, räknade i själva verket sin tillvaro från fordringsrättens uppkomst. Vål kunde sägas, att förmånsrätten vore villkorlig intill dess sagda anteckning skett, men de fall, då villkoret för att förmånsrätten även formellt sett skulle inträda *icke* uppfylldes och sålunda varken fördelning av återbetalningsskyldigheten eller, enligt hittillsvarande förhållanden, anteckning i jordeboken komme till stånd, kunde tillsvidare lämnas åsido såsom saknande egentligt intresse för den föreliggande frågan. Den tid, varunder förmånsrätten funnes till såsom villkorlig, kunde emellertid, såsom framginge av det föregående, sträcka sig över åtskilliga år, och att under denna tid varken i in-teckningsprotokoll, in-teckningsbok och gravationsbevis eller ens i jordeboken lämnades någon upplysning om den eventuella gravationen finge anses desto mera betänkligt som denna ofta nog kunde vara jämförelsevis betydlig. Förhållandet kunde lätt nog giva anledning till rättsförlust; den som köpte en fastighet, vilken vunnit förbättring genom ett nyss avslutat odlingsföretag, eller lånade ut penningar mot in-teckning i en sådan fastighet, bedömde givetvis fastighetens värde efter det skick, den erhölet genom odlingsföretaget, och torde, särskilt då det gällde mottagande av en in-teckning, knappast hava anledning att utanför gravationsbeviset efterforska tillvaron av en eventuellt förmånsberättigad fordran, som i större eller mindre grad reducerade fastighetens köp- eller belåningsvärde.

Medlet till den anmärkta bristens avhjälpande gäve sig självt: odlingslån borde kunna antecknas i in-teckningsprotokoll, in-tecknings-(fastighets-)bok och gravationsbevis redan vid den tid, då utbetalning av lånebelopp första gången skedde. Att en gravation, som tillsvidare vore endast villkorlig, antecknades i dessa urkunder vore icke någon nyhet för vår rätt; det kunde erinras om det härmed jämförliga förhållandet beträffande utmätning av fast egendom för icke in-tecknad fordran. Och för åstadkommandet av den ifrågasatta anteckningen rörande odlingslån syntes några större svårigheter icke möta. Enligt förordningen den 9 oktober 1914 angående villkoren för lån från odlingslånefonden gällde, att för varje företag, till vilket lån från odlingslånefonden söktes, fullständig arbetsplan skulle uppgöras av sakkunnig person och underställas Kungl. Maj:ts prövning; att arbetsplanen tillika borde innefatta uppskattning av det jordförbättringsvärde, som beräknades skola vinnas genom vattenavlednings- och avdikningsarbetet (mom. 1); samt att lån från odlingslånefonden ej beviljades, med mindre lantbruksstyrelsen vitsordade, att, så vitt styrelsen kunde finna, laga hinder mot företagets utförande ej förefunnes (mom. 2). Med hänsyn till nu anförda bestämmelser vore det måhända icke oundgängligen nödvändigt, att frågan om avdikningen och vattenavledningen redan före odlingslånets beviljande handlagts i den ordning, som för dylika frågor stadgats i 1879 års lag om dikning och annan avledning av vatten eller numera funnes föreskriven i vattenlagen; dock torde en sådan föregående handläggning vara regel, att döma av det förhållandet att i de av lantbruksingenjör uppgjorda förslag till fördelning på särskilda fastigheter av ansvarigheten för odlingslån, av vilka kommissionen haft tillfälle taga del, såsom grund för fördelningen pläгат återopas laga kraftvunnet — eller genom domstols utslag ändrat — utlåtande vid syn enligt nyssnämnda lag av år 1879. Men för den arbetsplan med uppskattning av jordförbättringsvärdet, som i ärende angående beviljande av odlingslån skulle underställas Kungl. Maj:ts prövning, fordrades givetvis en så noggrann undersökning av de områden, som berördes av företaget, att en föreskrift om skyldighet för lånesökandena att förebringa utredning, till vilka fastigheter dessa områden hörde,

knappast skulle kunna medföra någon ökning av vad sökandena redan nu hade att fullgöra; härvid kunde även erinras, att en dylik utredning i alla händelser, därest företaget komme till stånd, måste förebibras för återbetalningsskyldighetens fördelning ävensom att redan enligt nuvarande bestämmelser (mom. 7 i kungörelsen den 9 oktober 1914) ansökningshandlingarna måste innehålla uppgift å de fastigheter, å vilkas ägor arbetsföretaget komme att med understöd av lånet utföras. För anslutningen till fastighetsböckerna vore emellertid önskvärt, att i den eventuella uppgiften å de fastigheter, som berördes av odlingsföretaget, jämväl angäves dessa fastigheters registerbeteckningar och ägare. Då en fördelning av betalningsansvaret icke lämpligen kunde äga rum på en så tidig tidpunkt, borde den ifrågasatta anteckningen i in-teckningsprotokoll, in-tecknings-(fastighets-)bok och gravationsbevis allenast innehålla dagen för beslut om odlingslånet och lånets sammanlagda belopp samt, vad anginge in-teckningsprotokoll, de fastigheter, vilka enligt planen för odlingsföretaget därigenom skulle vinna förbättring, ävensom, beträffande in-tecknings-(fastighets-)bok och gravationsbevis, anmärkning, att odlingsföretaget berörde jämväl andra fastigheter än den, som den förevarande anteckningen avsåge. Ordningen för anteckningens åstadkommande syntes lämpligen kunna bliva densamma som gällde ifråga om den nuvarande anteckningen, vilken givetvis borde bibehållas.

Under vissa i mom. 11 av förut anförda kungörelse den 9 oktober 1914 angivna förutsättningar kunde ifrågakomma återfordrande av vad som utbetalts av ett odlingslån, som icke blivit fördelat på särskilda fastigheter och antecknat i jordeboken, och på grund av den lydelse, sagda moment erhållit genom kungörelsen den 9 juni 1922 (nr 289), kunde jämväl inträffa, att beviljat lån minskades till beloppet eller indroges. Likasom i de jämförelsevis talrikt förekommande fall, då exekutiv åtgärd, som antecknats på sätt i 38 § in-teckningsförordningen sägs, upphävdes eller finge förfalla, anteckning härom på anmälan infördes i in-teckningsprotokoll och in-teckningsbok, borde en anteckning om minskning eller indragning av odlingslån eller om återfordrande av odlingslån eller utbetalad del därav äga rum, då beslut om minskningen, indragningen eller återfordrandet meddelats; anteckningen härom syntes, likaväl som den föregående anteckningen om lånets beviljande, böra ske på myndighets initiativ. En anteckning, som utvisade, att den eventuella förmånsrätten upphört, kunde tänkas bliva erforderlig även i annat fall, nämligen om från den fastställda arbetsplanen skedde avvikelser, varigenom fastighet uteslutits från delaktighet i företaget. Föranledde däremot avvikelsen, att i företaget indroges fastighet, som enligt den tidigare arbetsplanen icke skulle hava berörts av företaget, måste en anteckning ske, som visade, att den eventuella förmånsrätten utsträckts till denna fastighet. Jämväl för sistnämnda två fall syntes anteckningen böra ske på myndighets anmälan. Uteslutet vore emellertid icke, att i fall, då en officiell anteckning borde ske om förhållande, som föranledde den eventuella förmånsrättens upphörande, enskild rättsägare kunde göra framställning om att få förhållandet antecknat, och syntes rätt därtill böra stå honom öppen. Vad sist sagts gällde även i avseende å den anteckning om slutbetalning av odlingslån, som föreskreves i lagen den 9 oktober 1914. Hade jordägare enligt bestämmelse i dikningslagen av 1879 vunnit befrielse från delaktighet i företaget, vore det påtagligen hans egen sak att därom göra anmälan.

Beträffande frågan, huruvida för närvarande anteckningen i jordeboken och den därav följande anteckningen i in-teckningsprotokoll och in-teckningsbok om odlingslånets fördelning borde anstå, till dess fördelningsbeslutet vunnit laga kraft eller icke, hade kommissionen haft att omnämna en skiljaktig praxis

hos olika länsstyrelser, och kollegii förslag gjorde det icke klart, huru enligt kollegii uppfattning härutinnan borde förfaras i fråga om anteckningen i inteckningsprotokollet samt intecknings- eller fastighetsboken. Om tilläventyrs med gällande bestämmelser eller de av kollegium föreslagna funnits någon anledning att föranstalta om sådan anteckning oberoende av fördelningsbeslutets laga kraftvinnande, bortfölle denna anledning, i händelse odlingslånen antecknades till upplysning redan innan de fördelades, och tedde sig för kommissionen mest lämpligt, att med fördelningens antecknande finge anstå, tills beslutet om fördelningen vunnit laga kraft, så att man undginge att nödgas göra ny anteckning efter eventuell ändring av fördelningsbeslutet.

Vad anginge förhållandet till äldre lag förutsatte kollegii förslag, att kungörelserna den 13 juni 1845 och den 3 november 1848 skulle bestå oförändrade vid sidan av den nya lagen, vilken däremot skulle upphäva 1855 års förordning. Enligt kommissionens uppfattning vore det lämpligare att upphäva jämväl de två kungörelserna — jämte kungörelsen den 9 oktober 1914 angående tillägg till gällande bestämmelser i fråga om fördelning av odlingslån. Efter den föreslagna nya ordningen finge ju anteckningen i jordeboken icke någon betydelse för uppkomsten av förmånsrätt för odlingslån, och de bestämmelser, som kunde erfordras om uppbörd och redovisning av kronans fordringar för odlingslån, syntes kunna meddelas i en rent administrativ författning. Utom de bestämmelser i sistnämnda avseende, som eventuellt erfordrades, syntes den ifrågasatta lagstiftningen i ämnet föranleda smärre jämkningar i en del administrativa författningar, såsom kungörelsen den 14 september 1875 (nr 70) huru lagfarts- och inteckningsböcker skola inrättas och föras och förenämnda kungörelse den 25 februari 1921 ävensom någon omarbetning av 1914 års ovan anförda kungörelse angående villkoren för lån från odlingslånefonden.

Enligt kollegii förslag skulle den nya lagen tillämpas jämväl i fråga om lån, som blivit fördelat före lagens ikraftträdande och ej före samma dag blivit till fullo betalt. Förmånsrätten för redan fördelade odlingslån, vilken enligt nuvarande lagstiftning berodde av anteckningen i jordeboken, skulle sålunda komma att räknas som effektiv från den tidigare dag. då fördelningsbeslutet meddelats. Ehuru kommissionen vore av den uppfattningen, att förmånsrätten — låt vara blott såsom villkorlig — funnits till jämväl före sistnämnda dag, kunde kommissionen icke ansluta sig till förslaget i denna del. Sedan förmånsrätten blivit effektiv, skulle kronans rätt i förekommande fall bevakas på ett annat sätt än förut och bleve även kronans rätt i konkurrens med andra rättsägare en annan. En bestämmelse sådan som den nu ifrågavarande kunde ju icke få någon tillbakaverkande kraft i det förra hänseendet men kunde väl tänkas vålla oreda i det senare. Enligt kommissionens mening borde man, på sätt eljest plägade ske, låta rättsförhållanden, som uppkommit före den nya lagens ikraftträdande, bedömas efter äldre lag, varmed ju icke stode i strid, att den nya lagen tillämpades i avseende å sådana äldre förhållanden, som vid dess ikraftträdande icke vunnit slutlig reglering enligt tidigare lag. Härvid kunde även lämpligen tagas behörig hänsyn till den i viss mån bättre förmånsrätt för odlingslån, som kronan ägde, där dess fordran tillkommit före utgången av december månad 1907. (Jfr övergångsbestämmelsen till lagen den 14 juni 1907 om ändrad lydelse av 17 kap. 5 och 6 §§ handelsbalken; nr 36.) Det kunde vidare ifrågasättas, om icke i kollegii förslag bort upptagas bestämmelser i syfte att få anteckning införd i inteckningsprotokoll, intecknings- (fastighets-)bok och gravationsbevis om odlingslån, som före den nya lagens ikraftträdande väl fördelats men icke antecknats i jordeboken. Att behovet av dylika bestämmelser ökades med kommissionens

förslag vore uppenbart. Till sist ville kommissionen framhålla önskvärdheten därav, att bestämmelserna i avseende å odlingslåns antecknande i in-teckningsprotokollet samt i in-tecknings-(fastighets-)boken finge gälla även be-träffande odlingslån, beviljade för förbättring av fastigheter, som enligt nu-varande stadganden icke upptoges i fastighetsbok.

Beträffande kollegii framställning, såvitt den avsåge ändrade bestämmelser rörande avlösning av vissa frälseräntor anförde kommissionen:

Likasom den förmånsrätt, som medgivits för odlingslån, hämtade sitt be-rättigande i den värdestegring, vederbörande fastighet antoges vinna genom odlingsföretaget, kunde i avseende å den motsvarande förmånsrätten för för-skott till avlösning av frälseränta anföras, att den fastighet, varå frälserän-tan vilat, genom avlösningen vunne en mot frälseräntan svarande stegring i värde. Att göra förmånsrätten oberoende av anteckning i jordebok eller där-med jämförlig urkund och i stället göra dess inträdande beroende allenast av myndighets beslut kunde därför sägas vara icke mindre befogat beträffande dylika förskott än i fråga om odlingslån. Kommissionen, som vidkommande såväl olämpligheten av den nuvarande ordningen för anteckning rörande för-skottsfordran som behovet av ökad publicitet för sådana fordringar kunde åberopa vad kommissionen i motsvarande hänseenden anført i yttrandet över förslaget till ändrad lagstiftning i avseende å odlingslån, ansåge sig i övrigt desto hellre kunna ansluta sig till grundtanken i kollegii nu föreliggande för-slag, som den av kommissionen i nämnda yttrande påyrkade tidigare anteck-ningen i in-teckningsprotokoll med flera handlingar redan kunde sägas vara lagfäst i fråga om förskottsfordringarna. Den, som genom in-teckningsproto-koll, in-teckningsbok eller gravationsbevis finge kännedom om en ansökan om avlösning av frälseränta, torde nämligen hava att räkna med, att frälseräntan komme att såsom gravation temporärt ersättas med fordran för förskott till räntans avlösning.

Beträffande enskildheterna kunde däremot kommissionen icke i allo biträda kollegii förslag. Då med föreskriften i 13 § av lagen den 8 november 1912 om avlösning av vissa frälseräntor att anteckning om förskott skulle göras i den jordebok, *där fastigheten senast blivit införd*, åsyftades att möjliggöra den ifrågavarande anteckningen i jordebok även för det fall, att vederbörande fastighet icke längre hörde till landet, vore det anmärkningsvärt, att icke även 4, 14 och 18 §§ avfattats med hänsyn till, att anteckning om avlösningsansökan eller förskottsfordran kunde ifrågakomma beträffande fastighet i stad. Denna brist, som genom kollegii förslag skulle avhjälpas i fråga om 14 §, syn-tes böra avhjälpas även vad anginge 4 och 18 §§.

Enligt 13 § i dess av kollegium föreslagna lydelse — likasom för övrigt enligt lagens nuvarande bestämmelser i 13 och 14 §§ — inträdde förmåns-rätten för annuiteterna, när det i paragrafen omnämnda utslag vunnit laga kraft. Kommissionen funne det vara mera överensstämmande med vad som eljest gällde (jfr utsökningslagen 151 §), att kronans rätt till betalning med förmånsrätt i förekommande fall kunde bevakas redan innan utslaget tagit åt sig laga kraft, men att giltigheten av förmånsrättsanspråket finge bero därav, att utslaget vunne laga kraft. Att ett annat förhållande hittills gällt beträffande förskottsfordringarna syntes uteslutande bero därav, att förmåns-rätten inträtt med anteckningen i jordeboken, vilken anteckning ej lämpligen kunnat ske innan utslaget ägde laga kraft.

Den fördelning av ersättning för frälseränta, varom stadgades i 15 §, syn-tes böra verkställas av Konungens befallningshavande, även om räntan ut-gått från fastighet i stad. Till förebyggande av tvekan syntes det önskvärt, att en bestämmelse härom upptoges i lagen.

Jämväl beträffande några andra i kollegii förslag icke berörda frågor borde enligt kommissionens mening lämpligen i detta sammanhang meddelas bestämmelser, nämligen om skyldighet för Konungens befallningshavande att göra anmälan hos domaren eller rätten för anteckning i lagfarts- och inteckningsprotokollen samt i fastighetsböckerna för det fall, att ansökning om avlösning av frälseränta avslagits, samt om befogenhet för enskild rättsägare att få dylik anteckning verkställd, där han visade, att ansökning om avlösning avslagits eller att förskott för avlösning slutbetalts. De sålunda ifrågasatta bestämmelserna skulle föranleda jämkningar i 1875 års kungörelse, huru lagfarts- och inteckningsböcker skola inrättas och föras.

Vad anginge de nya lagbestämmelsernas förhållande till äldre lag ansåge kommissionen samma grundsatser böra gälla som i detta avseende ifrågasatts beträffande lagstiftningen om odlingslån. För ernående av överensstämmelse härutinnan i erforderliga delar påkallades till nu förevarande lag en annan promulgationsbestämmelse än den av kollegium föreslagna.

Kommissionen överlämnade därjämte av densamma utarbetade förslag till *dels* lag med vissa bestämmelser i avseende å kronans rätt vid återbetalning av odlingslån, *dels* lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 november 1912 (nr 277) om avlösning av vissa frälseräntor.

Av kammarkollegii framställning och de däröver avgivna yttrandena synes mig klart framgå, att nuvarande bestämmelser i omnämnda avseenden äro i behov av ändring, och har jag funnit, att de av jordabalkskommissionen framlagda förslagen innebära en tillfredsställande lösning av dessa frågor.

Efter det jordabalkskommissionens förslag avgivits, har Kungl. Maj:t — sedan riksdagen i skrivelse den 1 juni 1926 (nr 261) med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning godkänt ändrade grunder för understödande medelst lån från odlingslånefonden och i samband därmed ändrat fondens benämning till *statens avdikningslånefond* — den 11 juni 1926 utfärdat kungörelse angående villkoren för lån från denna fond, och därvid från och med den 1 juli 1926, då sagda kungörelse skulle träda i kraft, upphävt den i förenämnda myndigheters utlåtanden omnämnda kungörelsen den 9 oktober 1914 (nr 278) angående villkoren för lån från odlingslånefonden med däri genom kungörelse den 9 juni 1922 (nr 289) gjord ändring.

Jordabalkskommissionen har framhållit, att enligt de vid tiden för avgivandet av dess yttrande gällande bestämmelser och tillämplad praxis några större svårigheter icke kunde möta mot antecknandet av odlingslån i intecknings- (fastighets-) bok redan vid den tid, då utbetalning av lånebelopp första gången skedde. Enligt kungörelsen den 11 juni 1926 skall ansökning om erhållande av lån obligatoriskt vara åtföljd av ett vid syneförrättning enligt bestämmelserna i 10 kap. vattenlagen upprättat förslag till utförande av företag, vartill lånet sökes (mom. 2). Då enligt stadganden i nämnda kapitel och lag vid syneförrättning av ifrågavarande slag skall avgivas utlåtande, innehållande särskild längd, i vilken skall upptagas bl. a. dels den å varje strömfall eller fastighet belöpande anparten i kostnaden för företaget med noggrant angivande av strömfall eller annan egendom som med delaktighet avses, dels för varje delägare beskaffenheten av den båtnad, som lagts till grund för delaktig-

Departementschefen.

heten, samt det uppskattade värdet av sagda båtnad, dels ock beträffande mark, som genom företaget vinner torrläggning, uppgift för varje fastighet å markens värde före och efter företaget, torde genom förenämnda stadgande i 1926 års kungörelse varje svårighet för ett antecknande i in-tecknings- (fastighets-) bok av lånet å samtliga av företaget berörda fastigheter hava avlägsnats.

De övriga bestämmelser i nyssnämnda kungörelser den 9 oktober 1914 och den 9 juni 1922, varom i kammarkollegiets framställning och de däröver avgivna yttrandena förmäls, återfinnas i kungörelsen den 11 juni 1926.

För det fall att odlingslån beviljats för torrläggingsföretag, som berör ecklesiastikt boställe, varå prästgård utlagts enligt ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910, läser fördelningsbeslutet komma att särskilt angiva belopp, som skall åvila prästgården, och särskilt belopp, varför lönebostället skall ansvara. I detta hänseende tillåter jag mig erinra därom, att under förarbetena till lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet, beträffande frågan om vem skiftesvitsord bör tillkomma för sådant boställe, skifteslagstiftningskommissionen i sitt den 26 oktober 1918 avgivna betänkande förklarar sig dela den av lantmäteristyrelsen i utlåtande den 11 augusti 1913 över det den 28 juli 1911 avgivna kommittéförslaget till lag om skifte av jord m. m. uttalade uppfattningen, att prästgård vore att likställa med avsöndrad lägenhet. Några särskilda lagstadganden i denna detaljfråga hava icke ansetts behövlige.

I enlighet med det anförda hava allenast sådana smärre ändringar företagits i det av jordabalkskommissionen framlagda förslaget om odlingslån, vilka syntes betingas av den ändrade benämningen å den fond, från vilken sagda lån beviljas, varjämte till fullständigande av den i 2 § av förslaget förekommande uppräknigen av olika slag av fastigheter, som kunna bliva ålagda att ansvara för återbetalningsskyldighet av odlingslån, därstädes jämväl omnämnts tomter.»

Föredraganden uppläser härefter förslag till *lag med vissa bestämmelser i avseende å kronans rätt vid återbetalning av lån från statens avdiktning-lånefond (odlingslån)* samt *lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 november 1912 (nr 277) om avlösning av vissa frälseräntor* av den lydelse, bilagor B och C till detta protokoll utvisa, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslagen måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

N. Cervin.

*Bilaga A.**Förslag till*

Lag angående statsverkets rätt vid återbetalning av lån utav allmänna medel för beredande av odlingsföretag medelst utdikningar eller vattenavtappningar:

Med upphävande av förordningen den 20 juli 1855 angående kronans rätt vid återbetalning av lån, som blivit i jordebok antecknade, enligt dess lydelse genom lagen den 9 oktober 1914, förordnas som följer:

Sedan beslut likmätigt kungörelserna den 13 juni 1845 och den 3 november 1848 meddelats, varigenom lån utav allmänna medel för beredande av odlingsföretag medelst utdikningar eller vattenavtappningar blivit fördelat och annuiteten bestämd för betalningsskyldig fastighet, äger statsverket för sådan annuitet lika rätt i den fastighet, vilken lånet blivit påfört, som för annan avgäld eller ränta av fast egendom efter ty i 17 kap. 6 § handelsbalken sägs.

Det åligger länsstyrelsen att, om sådant beslut, så ock, när lånet blivit till fullo betalt, därom ofördröjligen göra anmälan hos rätten eller domaren i orten; och varde med anmälan som nu sagts så förfaret, som om bevis angående verkställd utmätning av fast egendom finnes föreskrivet.

Denna lag träder i kraft den — — — — och skall tillämpas jämväl i fråga om lån, som blivit fördelat före denna dag och ej före samma dag blivit till fullo betalt.

Förslag till

Lag angående ändrad lydelse av 13 och 14 §§ i lagen den 8 november 1912 om avlösning av vissa frälseräntor:

Härmed förordnas, att 13 och 14 §§ i lagen den 8 november 1912 om avlösning av vissa frälseräntor skola erhålla följande ändrade lydelse:

13 §.

Sedan utslag, som i 11 § omförmäles, vunnit laga kraft, åtnjute statsverket för de årliga avbetalnings- och räntebeloppen lika rätt i den fastighet, från vilken frälseräntan utgått, som för avgäld av fast egendom, varom i 17 kap. 6 § handelsbalken sägs.

14 §.

Konungens befallningshavande skall låta införa meddelande om utslaget i länskungörelserna och insända ofördröjligen till rätten eller domaren i orten anmälan ej mindre om frälseräntans upphörande än även om förskottet samt

de årliga avbetalnings- och räntebeloppen; och varde anteckning om räntans upphörande gjord i lagfarts- och inteckningsprotokollen samt anteckning om förskottet och vad därtill hör införd i inteckningsprotokollet å landet å nästa rättegångsdag under lagtima ting och i stad å nästa rättegångsdag för inteckningsärenden.

När förskjutet belopp blivit till fullo betalt, skall ock anmälan härom göras och i inteckningsprotokollet införas enligt vad nyss sagts.

Denna lag träder i kraft den

*Bilaga B.***F ö r s l a g**

till

L a g

med vissa bestämmelser i avseende å kronans rätt vid återbetalning av lån från statens avdikningslånefond (odlingslån).

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Då statskontoret utbetalar odlingslån, eller, där hela lånebeloppet ej utbetalas på en gång, då första utbetalningen därav äger rum, skall statskontoret ofördröjligen genom Konungens befallningshavande till domaren å landet och rätten i stad överlämna uppgift å lånets belopp samt å den eller de fastigheter, som enligt den för torrlägningsföretaget fastställda arbetsplan skola vinna förbättring genom företaget.

Medgives sådan avvikelse från fastställd arbetsplan, att fastighet, som icke upptagits i sagda uppgift, vinner delaktighet i företaget eller att fastighet, som upptagits i uppgiften, uteslutes från delaktigheten, eller meddelas föreskrift om minskning av odlingslånet eller om indragande därav, skall Konungens befallningshavande, efter erhållen del av beslutet, ofördröjligen lämna domaren eller rätten uppgift därom. Vad sålunda stadgats skall ock gälla, där befallningshavanden vid prövning av fråga om fördelning av odlingslån finner, att i ovan nämnt hänseende avvikelse från arbetsplanen ägt rum. Återfordras odlingslån eller utbetald del därav innan beslut, som i 2 § avses, blivit meddelat, skall uppgift därom lämnas domaren eller rätten i den ordning nyss sagts.

2 §.

När företag, varom i 1 § första stycket sägs, blivit fullbordat och från det allmännas sida godkänt, har Konungens befallningshavande att, efter framställning från statskontoret, meddela beslut om ordningen för odlingslånets återbetalning samt, där flera fastigheter — vare sig hemman, hemmansdelar, i jordeboken för landet upptagna för sig bestående lägenheter eller för alltid avsöndrade lägenheter eller tomter eller stadsägor — skola ansvara för återbetalning av lånet, om dess fördelning å dessa fastigheter.

För de årliga avbetalnings- och räntebelopp, som sålunda bestämts, äger kronan lika rätt i fastighet, vilken lånet blivit påfört, som för annan avgäld eller ränta av fast egendom, efter ty i 17 kap. 6 § handelsbalken sägs.

3 §.

Då beslut, som i 2 § avses, vunnit laga kraft, åligger Konungens befallningshavande att om de årliga avbetalnings- och räntebeloppen samt, då lånet blivit till fullo betalt, därom ofördröjligen lämna domaren eller rätten uppgift.

4 §.

Uppgift, som lämnats jämlikt 1 eller 3 §, skall införas i in-teckningsprotokollet å landet å nästa rättegångsdag under lagtima ting och i stad å nästa rättegångsdag för in-teckningsärenden ävensom anmärkas i in-tecknings- eller fastighetsboken.

5 §.

Visar vid rätten ägare av fastighet, beträffande vilken förut till domaren eller rätten inkommit uppgift om beviljat odlingslån eller om fastighetens ansvarighet för återbetalning av dylikt lån, att han vunnit befrielse från delaktighet i företaget i därför tidigare stadgad ordning eller att fastigheten eljest utslutits från sådan delaktighet eller att odlingslånet minskats eller indragits eller att odlingslånet eller utbetald del därav återfordrats eller att han till fullo betalt på fastigheten belöpande andel i odlingslånet, varde anteckning därom gjord såsom i 4 § sägs.

6 §.

Avsöndrad lägenhet eller stadsäga, å vilken, enligt vad ovan sägs, lägges betalningsskyldighet för odlingslån, skall, där sådant tillförene ej ägt rum, införas i fastighetsregistret.

7 §.

1 mom. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1929, då kungörelsen den 13 juni 1845 (nr 20 s. 1) angående sättet för återbetalningen av lån utav allmänna medel till korporationer eller menigheter för beredande av odlingsföretag medelst utdikningar eller vattenavtappningar ävensom kungörelsen den 3 november 1848 (nr 49 s. 2) angående sättet för återbetalningen av lån utav allmänna medel för beredande av odlingsföretag samt förordningen den 20 juli 1855 (nr 82 s. 2) angående kronans rätt vid återbetalning av lån, som blivit i jordebok antecknade, jämte de särskilda stadganden, som innefatta ändring i eller tillägg till någon av dessa författningar, skola upphöra att gälla, där ej nedan annorlunda sägs.

2 mom. Genom denna lag sker ej ändring i vad hittills varit stadgat i avseende å förmånsrätt för fordran, som uppkommit före lagens ikraftträdande. Har vid sagda tid kronan fordran för odlingslån, som ej blivit antecknat i jordeboken för landet, skall dock förmånsrätten för samma fordran räknas från den dag, då beslut, som i 2 § sägs, varder meddelat, eller, om beslutet meddelats före lagens ikraftträdande, från dagen därför.

3 mom. Vad i äldre lag i avseende å återbetalning av odlingslån stadgats angående anmälan hos domaren om dels årliga avbetalnings- och räntebelopp dels full betalning av lånet så ock angående förfarandet, när dylik anmälan

inkommit, skall, så vitt angår odlingslån, som antecknats i jordeboken för landet före den dag, då denna lag träder i kraft, vinna tillämpning ändå att anledning till åtgärd, varom i varje särskilt fall är fråga, förekommer först efter nämnda dag.

4 mom. Vad denna lag i 1—4 §§ samt 6 § innehåller i avseende å ärenden rörande odlingslån skall, där det är tillämpligt, gälla även i fråga om fordran för odlingslån, som avses i 2 mom. andra punkten. Uppgift i avseende å sådant lån skall förty meddelas domaren eller rätten omedelbart efter denna lags ikraftträdande, så vitt angår omständigheter, varom uppgiftsskyldighet föreligger enligt 1 § första stycket, samt i övrigt i den mån inträtt förhållande därtill föranleder. Hade, när denna lag trädde i kraft, beslut, som i 2 § avses, meddelats och vunnit laga kraft, skall uppgift enligt 1 § dock ej lämnas. Ej heller skall, där uppgift jämlikt 3 § inkommer till domaren eller rätten, innan ärende angående uppgift jämlikt 1 § slutligen handlagts, vidare åtgärd i anledning av den tidigare uppgiften äga rum.

5 mom. Vad denna lag innehåller rörande anteckning i in-teckningsprotokollet samt i in-tecknings- eller fastighetsboken om odlingslån skall jämväl gälla beträffande odlingslån, för vilket vid tiden för lagens ikraftträdande betalningsskyldighet åvilar dittills icke i fastighetsboken upptagen fastighet; och skall i avseende å sådant odlingslån den i 3 § stadgade uppgiftsskyldighet inträda med denna lags ikraftträdande.

6 mom. Bestämmelserna i 5 § skola i tillämpliga delar gälla även beträffande odlingslån, i avseende varå enligt äldre lag skett anmälan hos domaren för införande i in-teckningsprotokollet och in-teckningsboken.

7 mom. Stadgandet i 6 § skall ej vinna tillämpning, förrän fastighetsregister upplagts för vederbörande socken eller samhälle.

Förslag
till
Lag
om ändring i vissa delar av lagen den 8 november 1912 (nr 277) om
avlösning av vissa frälseräntor.

Härigenom förordnas, att 4, 13—15 och 18 §§ i lagen den 8 november 1912 om avlösning av vissa frälseräntor skola, 14 och 15 §§ i nedan angivna delar, erhålla följande ändrade lydelse:

4 §.

Då ansökning om avlösning av frälseränta inkommit, göre Konungens befallningshavande anmälan därom hos domaren eller rätten i orten. Avslås därefter ansökningen, skall, när beslutet äger laga kraft, Konungens befallningshavande eller, där beslutet meddelats av högre myndighet, vederbörande föredragande göra anmälan om beslutet hos domaren eller rätten. Anteckning om ansökning eller beslut, som nu sagts, varde införd i lagfarts- och inteckningsprotokollen å landet å nästa rättegångsdag under lagtima ting och i stad å nästa rättegångsdag för lagfarts- och inteckningsärenden.

Konungens befallningshavande inhämta från kammarkollegiet de upplysningar, som må vara för kollegiet tillgängliga och äga betydelse för prövning av ansökningen.

13 §.

För de årliga avbetalnings- och räntebelopp, som jämlikt 11 § bestämts, åtnjuta statsverket lika rätt i den fastighet, från vilken frälseräntan utgått, som för avgäld av fast egendom, varom i 17 kap. 6 § handelsbalken sägs.

14 §.

Sedan utslag, som i 11 § omförmäles, vunnit laga kraft, låte Konungens befallningshavande införa underrättelse om utslaget i länskungörelserna; insände ock till domaren eller rätten i orten anmälan ej mindre om frälseräntans upphörande än även om förskottet samt de årliga avbetalnings- och räntebeloppen; och varde å landet å nästa rättegångsdag under lagtima ting samt i stad å nästa rättegångsdag för lagfarts- och inteckningsärenden anteckning om räntans upphörande gjord i lagfarts- och inteckningsprotokollen samt anteckning om förskottet och vad därtill hör införd i inteckningsprotokollet.

När — — — — sagts.

15 §.

Konungens befallningshavande utbetale vid början av det kalenderår, från och med vilket frälseräntan enligt laga kraftägande utslag upphör att utgå, ersättningen till frälseräntans ägare. Besväras räntan av sökt eller beviljad in-teckning eller kan den jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken häfta för ogulden köpe-skilling, skall dock vad om fördelning av köpeskilling för utmättningsvis såld fast egendom är stadgat äga motsvarande tillämpning, med iakttagande att fördelningen verkställas av Konungens befallningshavande, ändå att den fastighet, av vilken räntan utgått, hör till stad. Kallelse till sammanträde för ersättnings fördelning skall genom Konungens befallningshavandes försorg med posten sändas till kända innehavare av fordringar, för vilka räntan svarar, samt, om innehavare av dylik fordran är okänd, införas i allmänna tidningarna och tidning inom orten minst fjorton dagar före sammanträdet.

Innehades — — — — förfaras.

Uppstår — — — — berättigad till ersättningen.

18 §.

Visar vid rätten vederbörande rättsägare, att ansökning om avlösning av frälseränta avslagits genom beslut, som äger laga kraft, eller att förskott, varom ovan är sagt, blivit till fullo betalt, varde anteckning därom gjord såsom i 4 § stadgas.

Där enligt denna lag anteckning skall göras i lagfarts- eller in-teckningsprotokollet, varde anteckningen jämväl införd i lagfarts-, in-tecknings- eller fastighetsboken.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1929 men skall ej verka ändring i vad hittills varit stadgat i avseende å förmånsrätt för fordran, som uppkommit före sagda dag. Har statsverket då fordran för förskott, som ej blivit antecknat i jordeboken jämlikt 13 § enligt dess hittillsvarande lydelse, skall dock förmånsrätten för samma fordran räknas från den dag, då utslag, som i 11 § omförmäles, varder meddelat, eller, om utslaget meddelats före denna lags ikraftträdande, från dagen därför.

Bestämmelserna i 18 § första stycket skola gälla även beträffande förhållanden, som inträtt innan denna lag trädde i kraft.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 26 november 1928.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden STENBERG,
APPELBERG,
TISELIUS,
regeringsrådet SÖDERWALL.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 26 oktober 1928, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättade förslag till *lag med vissa bestämmelser i avseende å kronans rätt vid återbetalning av lån från statens avdikningslånefond (odlingslån) samt lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 november 1912 (nr 277) om avlösning av vissa frälseräntor.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Helge Sjögren.

Lagrådet avgav följande utlåtande:

Förslaget till lag med vissa bestämmelser i avseende å kronans rätt vid återbetalning av lån från statens avdikningslånefond (odlingslån).

Av skäl, för vilka redogöres i remissprotokollet, har det ansetts önskvärt, att uppkomsten av den förmånsrätt enligt 17 kap. 6 § handelsbalken, som tillkommer lån från odlingslånefonden eller, såsom den numera benämnes, statens avdikningslånefond, icke, på sätt för närvarande är fallet, knytes till lånets antecknande i jordebok. I stället föreslås, att förmånsrätten skall uppkomma i och med det beslut, som länsstyrelsen har att meddela angående lånets fördelning å de fastigheter, för vilka det beviljats.

Lämpligheten av en dylik anordning kan sättas i fråga. Det är i allmänhet önskligt, att en förmånsrätt till sin uppkomst bindes vid någon publicitetsåtgärd; såsom en sådan, om än av mycket ofullkomligt slag, har väl också anteckningen i jordebok varit att anse. I stället skulle nu, såsom nämnt, meddelandet av ett länsstyrelsens beslut bliva det faktum, varvid förmånsrätten knytes. Om lagrådet dock finner sig kunna godtaga förslagets ståndpunkt i denna del, beror det därpå, att de fordringar, som äro att hänföra till ifrågavarande rum i förmånsrättsordningen, icke sins emellan äga företräde efter tiden för de särskilda förmånsrätternas uppkomst, ävensom att enligt förslaget, redan innan förmånsrätterna kunna uppkomma, i inteckningsboken skall beträffande varje

fastighet, för vars förbättring lån beviljats, finnas en anteckning, som visserligen icke utmärker storleken av fastighetens blivande belastning men dock gör det möjligt för den, som har intresse av att få kunskap om dess gravationer, att genom gravationsbevis erhålla en upplysning, som han lätteligen kan fullständiga genom att taga del av handlingarna i avdikningsärendet.

De bestämmelser av allmän lags natur, som påkallas av den föreslagna anordningen, torde inskränka sig till ett stadgande om förutsättningarna för förmänsrättens uppkomst samt föreskrifter *dels*, för åstadkommande av erforderlig publicitet beträffande förmänsrätten, om meddelande till domstolarna av officiella uppgifter angående lånet och dessa uppgifters antecknande i inskrivningsprotokoll och inskrivningsböcker, *dels ock* om rätt för ägare av fastigheter, för vilka lån beviljats, att i vissa fall få av dem styrkta uppgifter rörande lånet antecknade i protokoll och böcker. Den nu angivna begränsningen har emellertid icke i allo iakttagits vid det föreliggande förslagets utarbetande. I detta hänseende synes följaktligen förslaget böra revideras. Sålunda bör 2 § första stycket omformuleras så, att direkt föreskrift ej gives om länsstyrelsernas åliggande att meddela där omförmält beslut, och bör stadgandet i 6 § om vissa fastigheters införande i fastighetsregister utgå, varjämte å andra ställen jämkningar i lagens avfattning vore lämpliga. Denna omläggning medför givetvis, att i vederbörande administrativa författningar böra införas bestämmelser i ämnen, som lagen lämnat oreglerade.

En annan anmärkning, som hänför sig till flera av lagens paragrafer, gäller den förkortade benämning — odlingslån — som i förslaget använts för lån från ifrågavarande fond. Då namnet å denna fond år 1926 ändrades från odlingslånefonden till statens avdikningslånefond, skedde det i samband med att viss förändring vidtogs beträffande de ändamål, för vilka lån från fonden kunde beviljas. Det lär vid sådant förhållande vara mindre lämpligt att nu, om också endast med avseende å en förkortad benämning å lån från fonden, återgå till det gamla namnet. Där i förslaget (1—6 §§) ordet odlingslån kommit till användning torde det därför böra utbytas mot avdikningslån.

1 §.

Från totalbeloppet av ett beviljat avdikningslån kan man i allmänhet ej ens tillnärmelsevis sluta till vilken belastning de särskilda i lånet delaktiga fastigheterna komma att erhålla genom lånet. Med hänsyn härtill synes lånesummans belopp icke behöva angivas i uppgift enligt första stycket av förevarande paragraf. Ändras förslaget härutinnan, bör ej heller i andra stycket stadgas uppgiftsskyldighet beträffande en sedermera meddelad föreskrift, att lånet skall minskas.

I uppgiften jämlikt första stycket angående beviljat lån skulle angivas den eller de fastigheter, som enligt arbetsplanen skola vinna förbättring genom företaget. Då det kan inträffa, att lån icke sökes för alla av företaget berörda fastigheter, torde uppgiften kunna begränsas till att avse de fastigheter, för vilka lånet beviljats.

Med hänsyn därtill, att enligt 1926 års kungörelse om avdikningslånen för

beviljande av lån förutsättes, att arbetsplan för företaget blivit upprättad vid syneförrättning enligt 10 kap. vattenlagen, kan i fråga om företag, varå nämnda kungörelse är tillämplig, ej förekomma, att fastighet, som icke upptagits i den om lånet först lämnade uppgiften, i följd av avvikelser från arbetsplanen vinner delaktighet i företaget. Beträffande äldre företag har lagrådet inhämtat, att det mycket sällan om ens någonsin hänt, att efter beviljande av ett odlingslån avvikelser från arbetsplanen medfört delaktighet i lånet för en nytillkommen fastighet. På grund härav synes vad 1 § andra stycket i första och andra punkterna innehåller om uppgifter till domstolarna för nu avsedda fall kunna utgå.

2 §.

Det lär icke vara till någon nytta att, på sätt i 2 § första stycket skett, till närmare angivande av vad till fastighet är att hänföra uppräknade olika slag av fastigheter. Denna uppräkningslista, som för övrigt är ofullständig, bör således utslutas.

Beträffande en omformulering av nyssnämnda stycke har lagrådet uttalat sig i sitt allmänna yttrande angående förslaget.

5 §.

Uppgifter angående omständigheter, som efter avdikningslåns beviljande inträffat och som beröra någon fastighets delaktighet i företaget eller häftande för lånet, skola enligt förslaget i allmänhet genom meddelanden från länsstyrelserna bringas till domarens eller rättens kännedom för anteckning i inskrivningsprotokoll och inskrivningsböcker. I två fall har dock jämlikt bestämmelser i denna paragraf vederbörande fastighetsägare att själv sörja för att anteckning kommer till stånd, nämligen dels då han vunnit befrielse från delaktighet i företaget i därför tidigare stadgad ordning — varmed lärers avses det fall att jordägare jämlikt 76 § i 1879 års dikningslag av sagt sig båtuden av företaget — och dels då han till fullo betalt på fastigheten belöpande andel i odlingslånet. Innebörden av förevarande paragrafs bestämmelser i övrigt är, att därest förhållande, varom enligt 1 § andra stycket uppgift skolas lämnas av länsstyrelsen, i följd av misstag eller försummelse icke blivit behörigen antecknat, fastighetsägare, som har intresse av att anteckning sker, äger hos rätten begära anteckning om förhållandet.

Det kan sättas i fråga, huruvida bestämmelser av sistnämnda art äro behöfliga; därest så anses, torde det vara lämpligast att, utan närmare angivande av de fall som åsyftas, giva paragrafen en så allmän avfattning, att i densamma stadgas rätt för fastighetsägaren att om han styrker ändring i förhållande, som framgår av in-tecknings- eller fastighetsboken, få anteckning därom gjord såsom i 4 § sägs.

6 §.

I det allmänna yttrandet över förslaget har lagrådet hemställt om utslutande av denna paragraf.

7 §.

De i 7 § 2—7 mom. meddelade övergångsbestämmelserna torde kunna väsentligen inskränkas och förenklas utan att tvekan vid lagens tillämpning behöver uppstå.

Sälunda läser den i 2 mom. upptagna allmänna bestämmelsen, att genom den nya lagen ej sker ändring i vad hittills varit stadgat i avscende å förmånsrätt för fordran, som uppkommit före lagens ikraftträdande, lämpligen kunna utslutas. Då genom den nya lagen reellt sett icke göres annan ändring i hittillsvarande bestämmelser om förmånsrätten för ifrågavarande slags lån än att densamma uppkomst knytes icke såsom förut vid anteckningen i jordeboken utan vid det till tiden föregående beslutet om lånets återbetalning och fördelning, är det självfallet, att en fordran, för vilken redan före lagens ikraftträdande förmånsrätt uppstått, ej förlorar sin förmånsrätt genom den nya lagens tillkomst. Och enär beträffande förmånsrätt av denna art tiden för dess uppkomst icke medför någon verkan i prioritetsavseende, är det utan praktisk betydelse i fråga om redan enligt äldre lag uppkommen förmånsrätt, huruvida denna skall anses hava inträtt vid ena eller andra tidpunkten. Ej heller läser föreligga något praktiskt behov av ett uttryckligt lagstadgande till skydd för det företräde framför enskild räntetägarare, som kronan äger med avseende å lån, lämnade före den 1 januari 1908.

Däremot måste naturligtvis i fråga om fordringar, som vid lagens ikraftträdande ej äga förmånsrätt, utsägas, att om vid nämnda tid kronan har fordran för lån från odlings- eller avdikningslånefonden, vilket ej blivit antecknat i jordeboken, förmånsrätt, som i 2 § sägs, för sådan fordran uppkommer vid lagens ikraftträdande eller, därest beslut om lånets återbetalning och fördelning då ännu ej meddelats, när så sker.

I övrigt torde endast behöva uttalas, att vad den nya lagen stadgar om lämnande av uppgift till domaren eller rätten samt om anteckning i in-teckningsprotokollet och i in-tecknings- eller fastighetsboken skall äga tillämpning jämväl beträffande lån, som utbetalats före lagens trädande i kraft, därest sålunda föreskriven åtgärd icke vidtagits på grund av förut gällande bestämmelser, och att härvid skall iakttagas, att uppgift, som skulle hava meddelats före den 1 juli 1929, om lagen då varit gällande, skall lämnas omedelbart efter ikraftträdandet. Då den nya lagen i motsats mot äldre lag utgår från att uppgift skall lämnas och anteckning ske jämväl beträffande fastighet, som enligt hittillsvarande bestämmelser ej upptagits i in-tecknings- eller fastighetsboken (huvudsakligen boställen och utarrenderad kronojord), medför sist upptagna föreskrift, att uppgifter angående tidigare beviljade lån för dylika fastigheter skola lämnas omedelbart efter lagens ikraftträdande. Att uppgift enligt 1 § ej behöver lämnas, därest förfarandet redan framskridit så, att beslut om lånets återbetalning och fördelning meddelats, är självklart.

En kortare och mera betecknande rubrik å lagen vore önskvärd, exempelvis lag om kronans förmånsrätt för avdikningslån.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 november 1912 (nr 277) om avlösning av vissa frälseräntor.

4 §.

Ät bestämmelsen om den anmälan, som i och för anteckning i lagfarts- och inteckningsprotokollen skall göras, därest ansökning avslås, torde lämpligare böra beredas plats uti ett andra stycke i lagens 10 §. Om nämnda bestämmelse utgår ur 4 §, kan man beträffande efterföljande delar av paragrafen återgå till den ursprungliga lydelsen med den jämkning, som föranledes därav, att ärende angående anteckning om avlösningensansökan skall kunna förekomma även vid stadsdomstol.

18 §.

Enligt förut i lagen lämnade föreskrifter åligger det vederbörande myndigheter att draga försorg om att de anteckningar, som avses i 18 § första stycket, bliva i förekommande fall verkställda. Att i förevarande lag giva en supplerande bestämmelse för den händelse att samma föreskrifter icke blivit vederbörigen iakttagna synes ej vara erforderligt. Lagrådet hemställer därför, att första stycket av 18 § måtte uteslutas.

S l u t s t a d g a n d e t.

I överensstämmelse med vad lagrådet anfört vid 7 § av den föreslagna lagen om förmånsrätt för avdikningslån och med iakttagande att, i olikhet med vad som gäller beträffande avdikningslånen, fordran på grund av frälseränteförskott ej kan hava uppkommit förr än länsstyrelsens beslut i ärendet meddelats, finner lagrådet annat övergångsstadgande i nu förevarande lag ej vara erforderligt än en bestämmelse, att om vid tiden för lagens ikraftträdande statsverket har fordran för förskott, som ej blivit antecknat i jordeboken, sådan fordran skall, sedan lagen trätt i kraft, äga förmånsrätt, som i 13 § sägs.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 december 1928.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDAVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och jordbruksdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bissmark, lagrådet den 26 november 1928 avgivna utlåtande över de den 26 oktober 1928 till lagrådet remitterade förslagen till *lag med vissa bestämmelser i avseende å kronans rätt vid återbetalning av lån från statens avdiktningsslånefond (odlingslån)* och till *lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 november 1912 (nr 277) om avlösning av vissa frälseräntor*.

Föredraganden anför:

»Såsom framgår av mitt anförande vid remissen till lagrådet, motsvara de av lagrådet granskade lagförslagen i allt väsentligt de förslag, vilka på sin tid utarbetats av jordabalkskommissionen. Skiljaktighet föreligger allenast i sådana hänseenden, i vilka jämkning funnits påkallad med anledning av vissa under tiden efter förslagets utarbetande tillkomna författningar. Den överarbetning, varom lagrådet nu hemställt, hänför sig huvudsakligen till förslagets formella avfattning; bland annat skulle från förslagen uteslutas vissa bestämmelser, vilka kunna anses överflödiga eller i allt fall lämpligare kunna meddelas i administrativ ordning. Då härigenom en avsevärd förenkling synes stå att vinna och jag jämväl i övrigt finner vad lagrådet anfört till stöd för ifrågasatta ändringar vara välgrundat, tillstyrker jag, att förslagen erhålla den avfattning, som förordats av lagrådet. I enlighet härmed har jag låtit inom departementet omarbete förslagen, därvid det först nämnda erhållit rubriken *lag om kronans förmånsrätt för avdiktningsslån*.»

Föredraganden hemställer, att förslagen i deras omarbetade skick måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

H. Stefenson.